

Наукові інтереси: українська неоромантична поезія у методичній площині.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач Зелененька І. А.

Тетяна Самсонюк

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
В СЕРЕДНІЙ ЛАНЦІ ЗЗСО**

У період реформування та змін в освітніх програмах, розбудова інклюзивної освіти в Україні здійснюється стрімкими темпами. Розвиток сучасного суспільства та процеси інтеграції в європейську спільноту актуалізують питання щодо забезпечення соціального захисту та створення необхідних умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Актуальність дослідження проблем інклюзивної освіти полягає, насамперед, у тому, що з кожним роком стрімко зростає чисельність учнів, які потребують корекційного навчання. Для його ефективності й безпечності необхідно знайти шляхи вирішення найпоширеніших труднощів та удосконалення якості навчання.

Метою статті є дослідження особливостей реалізації інклюзивної освіти під час вивчення української літератури в середній ланці ЗЗСО.

Питання залучення дітей з особливими потребами до навчання в освітніх закладах, їхнє пристосування та соціалізація в колективі було й залишається об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, авторами найбільш ґрунтовних і цінних праць є Л. Даниленко, О. Заярнюк, А. Колупаєва, А. Конопльова, Н. Софій, Б. Пузанова та ін.

Унаслідок зміни освітньої парадигми на гуманістичну модель, яка реалізується за принципом «освіта для всіх, школа для всіх», відкрито тенденцію до однакового доступу дітей з особливими потребами до здобуття

якісної освіти. Концептуальні засади «Нової української школи» полягають у схваленні інклюзивної освіти, завдяки якій відображається одна з головних демократичних ідей – усі діти є рівними, важливими для держави й активними членами суспільства.

Враховуючи той факт, що саме поняття «інклюзія» виникло порівняно недавно та було запозичене з англійської мови, то в українських словниках поки що немає його дефініції. Проте у працях вітчизняних дослідників знаходимо чималу кількість визначень. Так, О. Заярнюк стверджує, що «Інклюзія (від англ. *inclusion* – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі, і насамперед, тих, що мають труднощі у фізичному розвитку. Він передбачає розробку й застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному та суспільному житті» [2, с. 190].

Досить повне визначення зафіксовано у праці Н. Софій та Н. Найди. Вони переконані, що «інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема, дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу» [5]. На нашу думку, це твердження стосується не лише шкільної, а й дошкільної, професійно-технічної та позашкільної освіти.

Офіційно затвердженим документом, який засвідчує введення інклюзивної освіти у загальноосвітні заклади є законопроект від 23 травня 2017 р. № 6437 «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг», який був схвалений Верховною Радою у вересні 2017 р. Згідно з ним, усі діти з особливими освітніми потребами мають право навчатися у звичайному шкільному колективі з обов'язковим створенням необхідних умов для цього, враховуючи їхні індивідуальні потреби в умовах інклюзії [4].

За державними навчальними програмами в середній ланці школи передбачено вивчення великої кількості дисциплін, які дітям з особливими потребами важко засвоїти. Проте під час правильного застосування необхідних методів і прийомів, навчання в інклюзивному класі може бути ефективним та сприяти корекції індивідуальних порушень учнів. Правильно організоване інклюзивне навчання дає шанс особливим дітям мати щасливе майбутнє. Саме тому важливу роль в цьому процесі відіграє вчитель, який повинен забезпечувати оптимальні умови для реалізації поставлених цілей.

Розглянемо особливості проведення уроків української літератури в середній ланці ЗЗСО. Завдання навчання української літератури учнів з інтелектуальними порушеннями: формування навичок читання, умінь читацької діяльності, читацької самостійності, читацьких інтересів; виховання засобами літератури любові до України, її народу, його мови; залучення до кращих літературних надбань; розвиток творчості, креативності; вироблення вмінь працювати з текстами різних жанрів, типів і стилів мовлення, розвиток і корекція пізнавальних процесів [1].

Для реалізації цих завдань необхідно правильно підбирати дидактичний матеріал, а також застосовувати методики, орієнтовані на індивідуальні потреби школярів. Так, доречним є застосування різних пізнавальних ігрових форм навчання, зокрема: імітаційні, рольові, ситуативні, сюжетні ігри. У такій неформальній атмосфері дітям легше пристосуватися до соціуму, знайти спільну мову з однокласниками. До прикладу, ігровий метод можна використати під час вивчення твору «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка у 6 класі. Учитель може запропонувати учням стати героями неймовірних пригод, чим, можливо, розкрити таланти «особливих» дітей або, завдяки візуальному відтворенню, допомогти їм краще зрозуміти сюжет тексту, викликати в них певні емоції.

Ефективним також є застосування інтерактивних методів навчання таких, як «Коло ідей», «Асоціативний куш», «Сенкан», «Гронування» та ін. Такий вид роботи розвиває вміння критично мислити, співпрацювати,

висловлювати власну думку та приймати рішення. До прикладу, під час вивчення оповідання В. Винниченка «Федько-халамидник» у 6 класі можна використати метод «Асоціативний куш». Аналіз образів Федька та Толі, зазвичай, відбувається за допомогою порівняльної характеристики. У такому випадку дітям з особливими потребами можна запропонувати описати героїв за допомогою слів-асоціацій. Завдяки цьому вчитель та асистент зможуть визначити рівень розуміння учнем теми уроку, його ставлення до позитивних і негативних героїв та взагалі емоційний стан школяра під час заняття.

Цікавим є прийом «Асоціативний портрет героя», який також доцільно застосовувати на етапі характеристики героя. Проте в цьому випадку можна застосувати іншу форму його проведення – створення кольорового іміджу твору. До прикладу, під час вивчення в 5 класі казки І. Франка «Фарбований лис» учням можна запропонувати описати кольори, з якими асоціюється у них персонаж. Актуальним також є прийом «Скриня зі старими речами». Суть методу – зібрати у скриню атрибути, які зустрічаються в тексті, щоб школярі змогли пригадати, у якому епізоді цей предмет зустрічався. Такі форми роботи краще проводити, коли в дітей з особливими освітніми потребами добре розвинена зорова пам'ять та асоціативне мислення.

Варто враховувати й те, що вербальна, зорова, слухова та моторна пам'ять у дітей з розумовими відхиленнями короткочасна. Якщо вони й сприймають матеріал, то швидко забувають або не можуть його відтворити. Для розвитку мовлення під час переказування твору краще використовувати невеликі за обсягом тексти з чітким розгортанням подій (без другорядної інформації) та з однією сюжетною лінією. Для того, щоб допомогти учням відтворювати засвоєний матеріал, у 5-7 класі варто залучати й серії малюнків, плани, питання до твору.

Окрім цього, варто застосовувати й традиційні методи та прийоми, наприклад: загадка, вікторина, кросворд, робота за зразком, робота за наслідуванням, робота з картками та робота в групах, «Спіймай помилку», «Вірю – не вірю», «Сортування», «Хто швидше», «Магніт». Проте варто

адаптувати їх під індивідуальні потреби та можливості школярів, не перевантажувати, за потреби додатково пояснювати незрозумілий матеріал та відводити стільки часу, скільки потрібно для виконання завдання.

Під час педагогічної практики в ЗОШ І-ІІІ ст. с. Павлівка Хмельницького району Вінницької області авторка статті була залучена до роботи з учнями, які здобувають інклюзивну освіту, і мала нагоду застосовувати описані вище методи та прийоми.

Отже, з кожним роком стрімко зростає кількість дітей, які мають особливі освітні потреби. Внаслідок цього виникає потреба забезпечення максимально зручних умов навчання в ЗЗСО. Чи не найважливішу роль в організації навчального процесу виконують учитель та асистент, які повинні знайти підхід до кожного учня, дотримуватися принципу рівноправності. Для досягнення бажаного результату під час навчання української літератури педагоги мають проявляти гуманне ставлення до таких школярів, акцентувати увагу на їхніх «сильних» сторонах і підбирати методи та прийоми, які повністю відповідають їхнім освітнім потребам.

Література

1. Для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. URL: <https://cutt.ly/HnFvLsy>
2. Заярнюк О. В. Інклюзивна освіта в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту* : зб. наук. пр. Одеса, 2015. Вип. 11. С. 190–193.
3. Коврігіна Л. Актуальні проблеми інклюзивного навчання в Україні. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії та перспективи*. Київ, 2018. № 20. С. 33–40.
4. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» від 23 травня 2017 р. № 6437. URL: <https://cutt.ly/XnFv8zJ>

5. Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління* : навч.-метод. посіб. Київ, 2007. 128 с.

Самсонюк Тетяна – студентка 4 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: навчання української літератури дітей в інклюзивному класі.

Науковий керівник – старший викладач Пойда О. А.

Уляна Скрипник

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОБРАЗНОЇ УНІКАЛЬНОСТІ МОДЕРНІСТСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ПАВЛА ТИЧИНИ В ШКОЛІ

Постановка та актуальність теми дослідження. Павло Тичина – одна з найяскравіших постатей літературного процесу 20-х років ХХ століття. Він парадоксальний, унікальний у своїй мистецькій чутливості. Чи не основною проблемою стала стильова домінанта ранньої поезії поета, у якій вирізняється не просто екзотична образність, а її фонетична організація, унікальний звукопис, що не був досліджений ґрунтовно. Це й спонукає нас до обсервації. Проблема унікальності кларнетичного ліризму, образної унікальності Павла Тичини в шкільній інтерпретації не висвітлена, що і є **метою** нашої розвідки. Серед **завдань** статті – дослідити можливості образності поезії Павла Тичини, ілюструючи на тлі дидактичного дискурсу. **Об’єктом** дослідження є поезія збірок, належних до першого періоду творчості мистця. **Предмет дослідження** – форми образів ранньої поезії Павла Тичини.

Стан дослідження проблеми. Тичинина поетична спадщина цікавить таких дослідників, як Г. Баран [1], Т. Беценко, [2], О. Мошка [5] та ін. Проблемою індивідуального стилю займалися відомі вчені, методисти